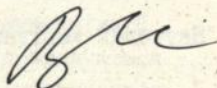

На правах рукопису

ІГНАТ'ЄВ ВАДИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН НА
ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ЦІН /на
прикладі підприємств побутового обслуговування
України/

Спеціальність 08.00.05 – економіка, планування, організація
управління народним господарством
та його галузями

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль - 1993

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки підприємств і корпорацій Тернопільського інституту народного господарства.

Науковий керівник - кандидат економічних наук,
доцент Тирпак Іван Васильович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор
Штефаніч Дмитро Андрійович,
- кандидат економічних наук,
професор Мельник Алла Федорівна

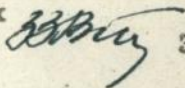
Провідна установа - Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економіки України

Захист відбудеться "26" січня 1994 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради К І2.01.01 Тернопільського інституту народного господарства за адресою: 282004, м.Тернопіль, пл.Перемоги, 3.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільського інституту народного господарства.

Автореферат розісланий "22" звердця 1993 року.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради, кандидат економічних
наук, доцент

Задорожний З.В.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00802572 (0)

М. В. Стефанік
АН України

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стан сфери послуг, у тому числі такої важливої її галузі, як побутове обслуговування, у значній мірі є показником, який характеризує загальний рівень розвитку економіки й навіть ступінь цивілізованості суспільства. У ньому відображуються і пріоритети, які ставить перед собою країна, і те, наскільки високо в ній цінуються інтереси особистості, і стан науки, техніки, технології, і розвиненість ринкових відносин. В країнах Заходу сфера послуг - одна з найбільш розвинених галузей економіки. Тут відбувається інтеграція промислового виробництва, торгівлі, науки, кредитування, страхування та побутового обслуговування, споживання послуг якого постійно зростає.

Рівень та якість життя людей значною мірою визначаються споживанням побутових послуг. Створення ринку побутових послуг є важливою складовою частиною становлення ринкової економіки. Тому у справі розвитку ринкових відносин побутове обслуговування разом з іншими галузями, що виробляють товари особистого споживання, займає одне з найважливіших місць.

Перехід до ринкової системи господарювання вимагає від кожного підприємства внесення коректив щодо організації зв'язків між ланками своєї організаційної структури. Перетворення ці повинні базуватися на розширенні самостійності підрозділів, на широкому використанні у внутрішньовиробничих відносинах механізмів товарно-грошового обміну.

Незважаючи на це, більшість підприємств побутового обслуговування використовує у своїй роботі застарілі методи організації внутрішньовиробничих відносин та внутрішньогосподарського управління, які базуються на жорсткому ієрархічному зв'язку між керівною та керівною підсистемами, що зв'язує ініціативу людей і не дає їм можливості розкрити свій творчий потенціал. Тому існує гостра необхідність розробки концепції внутрішньовиробничих відносин, адекватної умовам ринкової економіки, що є особливо актуальним для підприємств побутового обслуговування у зв'язку з недостатнім дослідженням даної теми стосовно підприємств галузі.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертації - показати основні шляхи та економічну ефективність практичного застосування елементів товарно-грошових відносин на внутрішньогосподарському рівні підприємств служби побуту. У зв'язку з цим в роботі розв'язувалися

такі завдання:

- узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду використаних на внутрішньовиробничому рівні таких елементів товарно-грошових відносин як розрахункові /внутрішні/ ціни, договірні зв'язки між підрозділами підприємства, умовно-грошовий /чековий/ обіг і т.п.;
- визначення умов та сфери застосування розрахункових цін на підприємствах побутового обслуговування населення;
- дослідження впливу приватизації підприємств галузі на зміну характеру внутрішньовиробничих відносин;
- аналіз наявних моделей внутрішніх цін у залежності від різних умов їх використання;
- розробка методологічних основ формування внутрішніх цін, алгоритму їх розрахунку та впровадження;
- опис процедур внутрішньогосподарського планування в умовах використання розрахункових цін;
- оптимізація розподілу прибутку підприємств;
- розробка на основі проведеного аналізу практичних рекомендацій по вдосконаленню механізму внутрішньовиробничих відносин на підприємствах побутового обслуговування.

Об'єктом дослідження є підприємства побутового обслуговування України різних галузевих груп та форм власності.

Предмет дослідження - організація внутрішньовиробничих відносин на підприємствах служби побуту.

Теоретичну та методологічну основу дослідження складають нормативні акти Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів України. В дисертації використані роботи українських, російських та західних економістів: О.Ф.Аксененко, І.Ансоффа, П.Г.Буніча, Л.І.Воротиної, Є.Т.Гайдара, Л.С.Демідової, Г.В.Козаченко, Я.Мондена, Л.А.Нежинської, О.О.Орлова, С.К.Пейкера, М.В.Римара, Т.П.Саблука, І.О.Стпанчука, В.Хойера, В.В.Юхименка та інших.

Дослідження проводилося на основі звітних показників підприємств побутового обслуговування, Міністерства побутового обслуговування населення України, Української державної спілки об'єднаних підприємств та організацій побутового обслуговування населення, даних статистичних та фінансових органів. При проведенні досліджень використовувались методи економіко-математичного моделювання.

Наукова новизна дисертації. В дисертації:

- узагальнено досвід використання розрахункових цін та розроб-

лено розгорнуту їх класифікацію;

- визначено потенційну сферу застосування цих цін на підприємствах побутового обслуговування;

- вдосконалено методологію розрахунку внутрішніх цін;

- запропоновано алгоритми розрахунку різних варіантів внутрішніх цін;

- визначено вплив комерціалізації та приватизації підприємств побутового обслуговування на трансформацію характеру внутрішньовиробничих відносин;

- запропоновано процедуру переходу до системи внутрішньовиробничих відносин, які ґрунтуються на використанні розрахункових цін;

- розроблено алгоритм внутрішньогосподарського планування на основі використання внутрішніх цін, який дозволяє виконувати цю роботу в автоматизованому режимі;

- запропоновано моделі розподілу прибутку підприємств у залежності від складу розрахункових цін.

Практична цінність роботи полягає у тому, що впровадження висунутих в дисертації пропозицій дозволить перейти до методів організації внутрішньовиробничих відносин, адекватних потребам ринкових структур, підвищити на основі цього мотивацію до праці у персоналі підприємств, підняти ефективність виробництва побутових послуг.

Впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування у господарівних роботах: "Розробка рекомендацій по організації внутрішньогосподарського розрахунку у всіх виробничих підрозділах спеціалізованих підприємств служби побуту" /№ держ.регістр. 0186.0031529/, "Удосконалення господарського механізму управління госпрозрахунковою діяльністю комбінатів побутового обслуговування" /№ держ.регістр. 0188.0085603/. Окремі пропозиції автора використані у шести методичних рекомендаціях по вдосконаленню організації внутрішньогосподарського розрахунку у різних підгалузях служби побуту, які були апробовані на ряді підприємств галузі /Хмельницькі фабрики "Гемвзуття", "Індтрикотаж", хімчистки та інші/.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи обговорені та одержали схвалення на республіканській науково-практичній конференції "Господарський розрахунок у сфері побутового обслуговування в умовах самофінансування", м.Хмельницький, 1989 р., на Всесоюзній науково-практичній конференції "Перебудова та економічне

стимування науково-технічного прогресу", м.Смоленськ, 1990 р.
та на науково-технічному семінарі "Роздержавлення та приватизація
у сфері побутових послуг", м.Хмельницький, 1992 р.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано
34 наукові праці загальним обсягом 4 др.арк.

Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох
глав, висновків та пропозицій, списку літератури та додатків. робо-
та викладена на 155 сторінках основного тексту, включає 12 схем,
14 таблиць, 3 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дисертаційної роботи,
визначається мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його
методологічна база, а також наукова новизна, практична цінність,
форми апробації та впровадження одержаних результатів.

У першій главі "Розвиток внутрішньовиробничих відносин в умо-
вах формування ринкової економіки визначені: місце товарно-грошо-
вої системи у сфері внутрішньогосподарських відносин, її роль в
підвищенні ефективності виробництва та сфера потенційного засто-
сування на підприємствах побутового обслуговування населення, а та-
кож проаналізовано вплив приватизації на трансформацію характеру
внутрішньовиробничих відносин.

Важливим рисою побутового обслуговування є велика різноманіт-
ність його підприємств, серед яких подані як багатопрофільні фірми,
так і спеціалізовані підприємства різних галузевих груп, кожне з
яких має свої специфічні особливості, свою організаційну структу-
ру. Природно, що це накладає відбиток на організацію внутрішньови-
робничих відносин, оскільки різноманітності виробничих систем
/підприємств, асоціацій, інших статутних об'єднань/ повинна відпо-
відати різноманітність варіантів можливих взаємовідносин між різ-
ними їх елементами /цехами, дільницями і т.п./ з приводу спільного
виробництва продукції, обміну діяльністю та розподілу результатів
праці. Вибір оптимальної моделі цих відносин є одним з найважливі-
ших завдань для будь-якого господарського утворення.

Усі реформи, що здійснювалися в цій сфері в умовах монопольної
державної економіки не мали значних результатів, оскільки не впису-
валися до ієрархічної адміністративно-командної системи господарю-
вання. Тому нові методи не знайшли дійсно широкого використання,

яке б дозволило розкрити закладений до них потенціал. Лише тепер з'явився реальний шанс почати розв'язання цих питань у приватному секторі економіки, який у сфері виробництва, в теперішній час, поданий, в основному, підприємствами побутового обслуговування населення.

На підприємствах галузі використовуються два основні методи організації внутрішньовиробничих відносин:

1. Метод, який ґрунтується на жорсткому ієрархічному зв'язку між адміністрацією підприємства, з одного боку, та його виробничими підрозділами, з іншого, на нормативному розподілі прибутку підприємства між різними ланками його організаційної структури в залежності від виконання ними певних планових показників.

2. Метод, який ґрунтується на договірних відносинах між адміністрацією підприємства та його підрозділами, на самофінансуванні їх роботи. Тут використовуються різні форми договірної оплати праці, колективного та орендного підряду. При цьому внутрішньовиробничі відносини регламентуються відповідними договорами, в рамках яких цехи та дільниці самі забезпечують свою діяльність за рахунок виручки від реалізації послуг та продукції.

Господарська практика показала переваги саме цього методу організації внутрішньовиробничих відносин. Однак, у теперішній час він використовується лише на підприємствах, які мають виробничу структуру, побудовану за предметною /продуктовою/ ознакою. Для включення до сфери його застосування підприємств, які мають технологічну або предметно-технологічну структуру, а також підрозділи допоміжного та обслуговуючого виробництва, ми пропонуємо впровадження підходу, що ґрунтується на використанні механізмів купівлі-продажу предметів та послуг внутрішньогосподарського обігу.

Згідно з даною концепцією, кожен з взаємопов'язаних цехів /дільниць/ укладає договори з підрозділами - постачальниками та споживачами своєї продукції /напівфабрикатів, деталей, робіт, послуг/, в яких, перш за все, обумовлюються номенклатура, терміни, якісні та кількісні параметри постачань, а також ціни та умови відповідальності сторін. Потім, у відповідності з цими договорами, цехи купують необхідні їм матеріали, деталі, напівфабрикати, послуги, виробляють та реалізують свій товар. Після здійснення усіх необхідних розрахунків з підрозділами - постачальниками та споживачами продукції /послуг/, з адміністрацією підприємства та покрити свої витрати, вони одержують дохід, який залишається у розпорядженні їх

колективів.

Реалізація даної моделі внутрішньогосподарських відносин на ряді промислових підприємств дала значні результати, які виражаються у підвищенні ефективності їх виробництва. Однак, у побутовому обслуговуванні вона практично не використовується, хоча у цьому є очевидна необхідність, яка полягає у наявності на більшості підприємств галузі значних витрат робочого часу, викликаних неузгодженою роботою підрозділів, у використанні застарілих методів внутрішньогосподарського управління.

Для впровадження системи внутрішньогосподарських відносин, яку ми розглядаємо, у побутовому обслуговуванні є усі необхідні передумови. Вони обумовлені наявністю великої кількості підприємств, перш за все, спеціалізованих, що мають виробничу структуру, побудовану за технологічною або предметно-технологічною ознакою /фабрики ремонту та індивідуального виготовлення одягу, взуття, меблів, фабрики хімчистки та пральні, ремонтно-будівельні підприємства побутового обслуговування/, а також підприємств, до складу яких входять допоміжні та обслуговуючі підрозділи.

Дослідження досвіду роботи побутового обслуговування в країнах Західної Європи показало, що разом з великою кількістю дрібних підприємств існують великі компанії, які складаються з десятків підрозділів. Вони будують свої зв'язки один з одним та з центральною адміністрацією фірми на основі договірних взаємовигідних відносин.

Таким чином, приватизація підприємств побутового обслуговування та розвиток ринкової економіки повинні привести до розширення сфери застосування на внутрішньогосподарському рівні елементів договірних товарно-грошових відносин. Це дозволить краще використовувати особисті інтереси людей у справі вироблення та реалізації оптимальних рішень, і як результат, підвищити ефективність виробництва побутових послуг.

У другій главі "Моделювання системи розрахункових цін та розробка алгоритмів їх формування" викладений аналіз різних методик розрахунку внутрішніх цін, які використовуються у господарській практиці підприємств різних галузей економіки. Автором також розроблено: класифікацію внутрішніх цін, методологію їх формування та алгоритми розрахунку.

Функціонування системи внутрішньогосподарських відносин, яку ми розглядаємо, неможливе без використання внутрішніх /розрахункових/ цін - цін, за якими здійснюється розрахунок за вироблену продукцію /деталі, послуги, напівфабрикати/ між різними підрозділами

підприємства. На основі аналізу діючих моделей цих цін, автором запропонована їх класифікація за такими ознаками:

I. За складом внутрішніх цін.

I.1. За складом матеріальних затрат підрозділу внутрішні ціни можуть:

- не містити матеріальних затрат;
- включати до себе деяку їх частину;
- містити усі види матеріальних затрат підрозділу.

I.2. За складом трудових затрат підрозділу, які включаються до ціни.

До внутрішніх цін входять:

- тільки прямі трудові затрати /заробітна плата основних виробничих робітників/;
- усі трудові затрати /зарплата всіх категорій працюючих підрозділу/.

I.3. За наявністю витрат загальногосподарського призначення у складі розрахункових цін.

Вказані витрати або містяться у внутрішніх цінах підрозділу /повністю або частково/, або не включаються до їх складу.

I.4. За складом прибутку, який включається до ціни.

Прибуток підприємства може:

- не включатися до складу внутрішніх цін;
- входити до них повністю;
- закладатися частково.

2. За способами формування внутрішніх цін.

2.1. Розрахунок базується на зрівнюванні у внутрішніх цінах різної рентабельності всіх видів продукції, які виробляються.

2.2. Розрахунок внутрішніх цін базується на ринкових цінах та відбиває різну рентабельність виробництва різноманітної продукції.

3. За способами розподілу витрат загальногосподарського призначення та прибутку підприємства між його підрозділами.

Загальногосподарські витрати та прибуток можуть розподілятися між підрозділами підприємства пропорційно чисельності персоналу, нормативній заробітній платі, трудомісткості робіт, які виконуються, вартості основних фондів, собівартості і т.п.

4. За способами включення непрямих витрат та прибутку до внутрішніх цін.

Непрямі затрати й прибуток можуть включатися до внутрішніх цін пропорційно нормативній трудомісткості робіт, заробітній платі та деяким іншим показникам.

5. За масштабом використання.

Внутрішні ціни можуть застосовуватись для обслуговування внутрішньогосподарського обігу у всіх підрозділах підприємства, тільки в основному виробництві чи для координації взаємовідносин цехів основного виробництва з допоміжним господарством, а також з адміністрацією підприємства.

6. Внутрішні ціни можуть розрізнятися за термінами дії, способами розрахунку та затвердження.

Автором також розроблена методологія формування розрахункових цін, сутність якої така:

1. Внутрішні ціни, як і усі інші види цін, найбільш дійово виконують свої функції лише у тому випадку, коли вони включають усі затрати даного підрозділу.

2. Розрахункові ціни можуть діяти ефективно, вірно відбивати поточні економічні процеси /здійснювати свою вимірну функцію/ лише спираючись на систему науково обґрунтованих норм та нормативів затрат живої та уречевлюваної праці.

3. Внутрішні ціни можуть містити частину прибутку підприємства /як правило, кошти, які направляються на матеріальне заохочення персоналу/ з тим, щоб стимулювати колективи його структурних одиниць до більш продуктивної праці.

Крім того, можливе включення до складу внутрішніх цін коштів фонду виробничого розвитку /які формуються з прибутку/, що дозволить здійснити принцип самофінансування на рівні підрозділів.

4. Дія цінового механізму внутрішньовиробничих відносин повинна забезпечувати усім цехам, дільницям, відділам та службам підприємства нормальні, первісно рівні можливості для здійснення своєї господарської діяльності.

5. При розробці методики розрахунку внутрішніх цін необхідно враховувати особливості конкретного підприємства.

Автором запропоновано систему розрахункових цін та алгоритмів їх визначення. Вони можуть використовуватись у найрізноманітніших умовах /для різних типів виробничих та функціональних підрозді-

лів, для підприємств різних галузевих груп та форм власності/.

Для більшості підприємств побутового обслуговування найбільш прийнятними, на наш погляд, є дві їх моделі.

$$11 \quad \text{Ц} = M + K_{pm} \times P + K_d \cdot (K_{pz} + 1) \cdot P_p, \quad 11/1$$

де Ц - внутрішня ціна підрозділу; M - прямі затрати;
 P - відрядна розцінка за обробку одиниці продукції в даному підрозділі;

K_{pm} - коефіцієнт розподілу непрямих затрат підрозділу;

K_{pz} - коефіцієнт розподілу непрямой зарплати підрозділу;

K_d - коефіцієнт розподілу прибутку підприємства.

$$K_{pm} = \frac{M_k}{Z}; \quad 12/1$$

де M_k - непрямі витрати підрозділу за плановим кошторисом затрат /витрати на утримання та експлуатацію обладнання, цехові витрати/;

Z - плановий прямиий фонд заробітної плати відрядників підрозділу.

$$K_{pz} = \frac{Z_k}{Z}, \quad 13/1$$

де Z_k - плановий річний фонд зарплати допоміжних робітників, спеціалістів та керівників підрозділу плюс доплати до прямого фонду заробітної плати відрядників.

$$K_d = \frac{D}{Z_T}, \quad 14/1$$

де D - плановий прибуток підприємства, який включається до внутрішніх цін;

Z_T - плановий річний фонд зарплати підприємства.

$$12/ \quad \text{Ц} = M + K_{pmT} \times T_p + K_{dT} \times T_p, \quad 15/1$$

де T_p - нормативна трудомісткість робіт, пов'язаних з обробкою виробу в даному підрозділі;

K_{pmT} - питома величина непрямих матеріальних затрат підрозділу на одну людину-годину;

K_{dT} - питома величина прибутку на одну людину-годину.

$$K_{pMT} = \frac{M_k}{U \times T}, \quad /6/$$

де U - планова чисельність персоналу підрозділу;
 T - плановий річний ефективний фонд робочого часу одного робітника.

$$K_{gr} = \frac{D_u}{U \times T}, \quad /7/$$

де D_u - прибуток підрозділу.

$$D_u = K_g \times Z_{тг}, \quad /8/$$

де $Z_{тг}$ - плановий річний фонд зарплати персоналу підрозділу.

В третій главі "Розробка механізму внутрішньовиробничих відносин на основі використання розрахункових цін" запропоновані процедури їх впровадження, алгоритми внутрішньогосподарського планування, а також різні моделі розподілу прибутку підприємства.

Ефективність застосування системи внутрішньогосподарських відносин, побудованої на основі використання розрахункових цін значною мірою визначається обґрунтованістю, чіткістю, взаємною узгодженістю та порядком здійснення усіх процедур, пов'язаних з її впровадженням, якому повинна передувати велика підготовча робота, що в тій чи іншій мірі торкається багатьох сторін діяльності підприємства. При переході до неї необхідне здійснення таких заходів:

- впорядкування виробничої структури підприємства;
- розрахунок внутрішніх цін на продукцію, послуги і напівфабрикати різних підрозділів;
- розробка системи внутрішньогосподарських договорів;
- перебудова на цій основі системи управління виробництвом;
- удосконалення внутрішньогосподарського планування та обліку.

Систему внутрішньогосподарського планування та обліку пов'язану з використанням розрахункових цін, можна поділити на чотири основні блоки:

- нормативно-інформаційна база;
- внутрішні ціни;
- система внутрішньовиробничого планування;
- система обліку господарської діяльності підприємства та його підрозділів.

Усі ці блоки тісно пов'язані між собою та взаємно обумовлюють один одного. Виконання в хронологічній послідовності усіх процедур внутрішньогосподарського планування та обліку поєднано з постійним переходом інформації з одного блоку до іншого.

Великий обсяг інформації, який супроводжує функціонування системи внутрішньогосподарських відносин, вимагає автоматизації планово-облікової роботи. У зв'язку з цим нами розроблені процедури виконання різних операцій, що дозволяє автоматизувати процеси розрахунку внутрішніх цін та планування роботи підрозділів на основі використання вартісних показників. Цей алгоритм зображений на рис. I. Щодо конкретного змісту розрахунків, то вони здійснюються за такими формулами:

1. Прямі матеріальні затрати:

$$M_i = \sum_{j=1}^m M_{ij} \times N_j, \quad /9/$$

де M_i - планові затрати i -го цеху /дільниці/ на матеріали, деталі та напівфабрикати;

M_{ij} - вартість матеріалів, деталей, напівфабрикатів, що витрачається у даному підрозділі на одиницю продукції j -го виду;

N_j - плановий випуск продукції j -го виду в натуральному виразі;

m - кількість видів продукції /напівфабрикатів/, що випускаються даним підрозділом.

2. Прямі трудові затрати:

$$Z_i = \sum_{j=1}^m P_{ij} \times N_j, \quad /10/$$

де Z_i - плановий фонд заробітної плати основних виробничих робітників;

P_{ij} - відрядна розцінка за обробку одиниці продукції у даному підрозділі.

Далі визначається річний фонд зарплати основних виробничих робітників.

3. Складаються кошториси непрямих витрат підрозділу.

4. Після цього здійснюється розрахунок внутрішніх цін та вартості продукції /деталей, напівфабрикатів, послуг/, реалізованих іншим підрозділам підприємства, яка визначається за формулою:

$$B_i = \sum_{j=1}^m C_{ij} \times N_j, \quad /11/$$

де B_i - обсяг внутрішньої реалізації i -го підрозділу;

C_{ij} - ціна i -го цеху /дільниці/ за виробництво j -го виду продукції /послуг/.

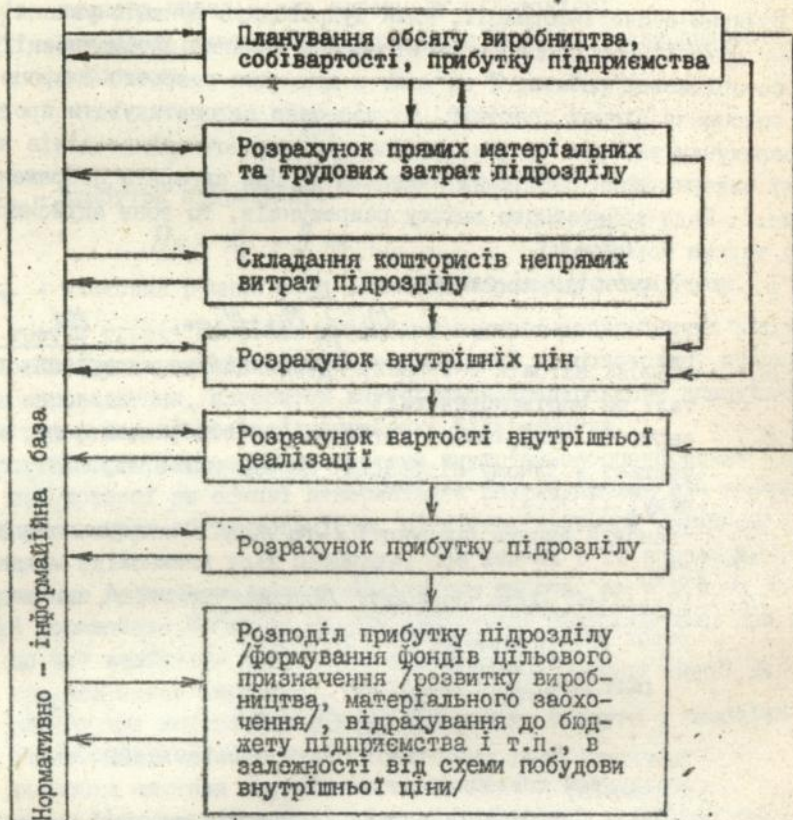

Рис.1

Схема планування вартісних показників роботи підрозділів

Найважливішим фактором, що визначає ефективність внутрішньовиробничих відносин, є система розподілу прибутку підприємства, яка включає механізми утворення фондів цільового призначення на рівні підприємства та його підрозділів. На вибір цієї чи іншої системи розподілу прибутку впливає цілий ряд факторів: гуманітарні, технічні та фінансові.

Перші з них пов'язані з кадровим забезпеченням підприємства, рівнем оплати праці персоналу та наданням різного виду соціальних пільг. Технічні фактори визначаються технічним рівнем виробництва та потребами його подальшого розвитку.

Фінансові фактори характеризують можливості підприємства за рахунок власних ресурсів підтримувати рівень оплати праці, адекватний кваліфікації персоналу та складеним в суспільстві стандартами споживання, а також фінансувати розвиток виробництва.

Взявши до уваги багатоваріантність можливих способів розподілу прибутку, слід враховувати усі фактори, які прямо чи непрямо впливають на ефективність їх застосування. Зі всієї різноманітності можливих варіантів треба вибрати оптимальний, що найбільш адекватно вписується в умови конкретного підприємства.

В умовах використання на внутрішньовиробничому рівні елементів товарно-грошових відносин прибуток, який включається до складу внутрішніх цін, розподіляється між підрозділами через здійснення актів купівлі-продажу предметів внутрішньогосподарського обігу, а прибуток, який не входить до розрахункових цін, централізується на рівні підприємства.

Таким чином, в залежності від складу розрахункових цін, можуть використовуватись різні способи розподілу прибутку підприємства /табл. I/.

Стосовно підприємств побутового обслуговування, найбільш доцільно використовувати модель внутрішніх цін, яка містить лише частину чистого прибутку підприємства, що направляється у плановому порядку на матеріальне стимулювання його персоналу. Це дозволить формувати фонди оплати праці на рівні підрозділів, а кошти, які направляються на розвиток виробництва, централізувати на рівні підприємства. Подальший розподіл фонду виробничого розвитку слід здійснювати, виходячи з потреб цехів та дільниць. При цьому в роботі запропоновано використання методу динамічного програмування, який дозволяє оптимізувати розподіл фонду розвитку виробництва підприємства між

Таблиця I

Способи розподілу прибутку підприємства
в залежності від складу внутрішніх цін

Склад внутрішніх цін	Централізовані фонди підприємства	Фонди цільового призначення підрозділів
Включають матеріальні та трудові затрати	Створюються за рахунок різниці зовнішніх та внутрішніх цін. Служать для фінансування програм загальногосподарського призначення та для формування фондів цільового призначення підрозділів	Створюються за прийнятою на підприємстві методикою у вигляді відрахувань з централізованих фондів підприємства
Включають затрати та частину чистого прибутку підприємства	Створюються за рахунок різниці зовнішніх та внутрішніх цін та можуть наглядатися як на фінансування програм загальногосподарського призначення, так і на поповнення фондів цільового призначення підрозділів	Створюються з виручки підрозділів та йдуть на їх власні потреби. Також вони можуть поповнюватися з централізованих фондів підприємства
Включають затрати та весь чистий прибуток підприємства	Створюються за рахунок відрахувань підрозділів та направляються на фінансування програм загальногосподарського призначення	Формуються з виручки підрозділів та йдуть на їх власні потреби; у вигляді відповідних відрахувань на створення централізованих фондів підприємства

його підрозділами.

У висновках та пропозиціях узагальнено результати дослідження, а також намічено шляхи подальшої розробки розглянутих в дисертації проблем. Особливо підкреслюється, що використання запропонованої системи внутрішньовиробничих відносин дозволяє підвищити ефективність виробництва побутових послуг за рахунок підсилення мотивації до праці у персоналі підрозділів підприємства та забезпечення умов для збалансованої й ритмічної роботи усіх цехів та дільниць.

ПУБЛІКАЦІЇ

По темі дисертації опубліковано 24 наукові роботи. Найбільш повно розкривають зміст дослідження наступні :

1. Организация хозяйственного расчета на базе внутренних цен // Хозяйственный расчет в сфере бытового обслуживания в условиях самофинансирования : Тез. докл. науч.-практ. конф. 26-28 сентября 1989 г. - Хмельницкий, 1989. - с.71-74 / в співпраці /.
2. Роль внутрипроизводственных цен в стимулировании НТП // Перестройка и экономическое стимулирование научно-технического прогресса : Тез. докл. всесоюз. науч.-практ. конф. 12-14 марта 1990 г., г.Смоленск. - Москва, 1990. - с.158-159 / в співпраці /.
3. Методические рекомендации по организации внутрихозяйственного расчета в условиях самофинансирования на предприятиях обушной подотрасли. Часть I. - Киев : ПО Вытреклама, 1990 / в співпраці /.
4. Использование внутрипроизводственных цен в условиях арендных отношений // Развитие арендных отношений в промышленности и торговле : Тез. докл. региональн. науч.-практ. конф., 21 июня 1990 г. - Винница, 1990. - с.19.
5. Совершенствование материального стимулирования коллективов структурных подразделений предприятия в условиях внутрипроизводственного хозрасчета // Организация и нормирование труда на промышленных предприятиях : Тез. докл. обл. науч.-практ. конф. - Хмельницкий, 1990. - с.199-200 / в співпраці /.
6. Совершенствование оплаты труда на основе использования внутрипроизводственных цен // Современные проблемы совершенствования организации нормирования и оплаты труда рабочих и специалистов : Тез. докл. Всесоюз. науч.-практ. конф. - Кострома, 1990. - с.124-125.

7. Совершенствование организации хозяйственного расчета на базе внутрипроизводственных цен // Научно-технический прогресс и повышение эффективности использования производственного и научного потенциала в машиностроении : Тез. докл. 3-й респ. науч.-техн. конф. 12-13 ноября 1990 г. - Харьков, 1990.- с.21-22 / в співпраці /.
8. Шляхи розширення сфери застосування товарно-грошових відносин в умовах перебудови внутрігосподарського механізму діяльності підприємств і об'єднань // Проблеми роздержавлення власності та їх реалізація в умовах ринкової економіки : Тез. доп. міжобл. наук.-практ. конф. 25-26 жовтня 1991 р. - Тернопіль, 1991.- с.81-83 / в співпраці /.
9. Пути приватизации предприятий // Разгосударствление и приватизация в сфере бытовых услуг : Тез. докл. науч.-техн. семинара 3-4 июня 1992 г. - Хмельницкий, 1992 г. - с. 43-44.
10. Некоторые пути преодоления монополизма в условиях перехода к рыночным отношениям // Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки на Україні. Збірник наук. праць / випуск I /.- Тернопіль : вид. "Інфотер", 1992 . - с. 12-13 / в співпраці /.
11. Особливості приватизації підприємств побутового обслуговування // Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки на Україні . Збірник наук. праць / випуск 2, розд.2/.- Тернопіль : вид. "Інфотер", 1993.- с.51 / в співпраці /.
12. Проблеми вибору організаційних форм господарювання підприємств служби быта при переході к рыночным отношениям // Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки на Україні. Збірник наук. праць / випуск 2, розд. 2 /.- Тернопіль : вид. "Інфотер", 1993.- с.52 / в співпраці /.
13. Приватизация предприятий бытового обслуживания // Проблеми економіки труда : Тез. докл. Украинской науч.-практ. конф. - Хмельницкий. 1993.- с.132 / в співпраці /.
14. Система принципов и организационных форм хозяйствования на предприятиях служби быта в условиях различных форм собственности // Проблеми економіки труда : Тез. докл. Украинской науч.-практ. конф. - Хмельницкий, 1993.- с.136 / в співпраці /.

LIBRARY
OF THE
NATIONAL UNIVERSITY
OF THE EASTERN
UKRAINE

Ab 50.7.0

462916

1528709
AV 28.709